

Махновец Ю. А. Методологические подходы к профессиональному развитию учителей начальной школы в системе методической работы учреждений общего среднего образования

В статье обоснованы методологические подходы к профессиональному развитию учителей начальной школы в системе методической работы учреждений общего среднего образования. Определены следующие методологические подходы к профессиональному развитию учителей начальной школы: личностный, индивидуальный, деятельностный, системный, андрагогический, компетентностный, акмеологический. Их реализация будет способствовать созданию благоприятных условий для профессионального развития в системе методической работы учреждений общего среднего образования. Определены методологические основы профессионального развития учителей начальной школы в системе методической работы, реализуемые на таких методологических принципах, как гуманизация, инновационность индивидуализация, партнерство, непрерывность, системность, преемственность и рефлексивность.

Ключевые слова: профессиональное развитие, учителя начальной школы, методология, подход, методологические подходы, личностный, индивидуальный, деятельностный, системный, андрагогический, компетентностный, акмеологический принципы.

Makhnovets Yu. A. The methodological approaches to the professional development of primary school teachers in the system of methodological work of institutions of general secondary education

The article substantiates the methodological approaches to the professional development of primary school teachers in the system of methodological work of institutions of general secondary education. The following methodological approaches to the professional development of primary school teachers are defined: personal, individual, activity, systemic, andragogical, competence, acmeological. Their implementation will promote the creation of favorable conditions for professional development in the system of methodological work of institutions of general secondary education. The methodological foundations of professional development of primary school teachers in the system of methodological work, realized on such methodological principles as humanization, innovation individualization, partnership, continuity, systemicity, continuity and reflexivity are determined.

Key words: professional development, elementary school teachers, methodology, approach, methodological approaches, personal, individual, activity, systemic, andragogical, competence, acmeological, principles.

УДК 378.1

Модестова Т. В.

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ
В КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ ПОТЕНЦІАЛУ УНІВЕРСИТЕТІВ УКРАЇНИ**

У статті представлені результати дослідження сучасних тенденцій розвитку вищої освіти Великої Британії. Визначена доцільність здійснення відповідного наукового пошуку з урахуванням перспективи розбудови потенціалу вітчизняних закладів вищої освіти, державного стратегічного плану реформування та розвитку вітчизняної галузі вищої освіти, а також потенціалу фінансової підтримки з боку міжнародних грантодавців. На основі здійсненого аналізу проектної, законодавчої та академічної бази виокремлено та обґрунтовано такі сучасні тенденції розвитку вищої освіти Великої Британії, як інтернаціоналізація британських університетів (у розрізі англійської мови), інноваційність вищої освіти Сполученого Королівства, інститут лідерства вищої освіти Великої Британії, а також соціально-комунікативна компетенція випускників британської вищої школи.

Ключові слова: вища освіта, Велика Британія, сучасні тенденції розвитку, інтернаціоналізація, інновації, лідерство, соціально-комунікативна компетенція.

Необхідність значних трансформаційних змін у вищій школі України зумовлена прагненням нашої країни інтегруватися в міжнародний освітній простір та новими вимогами, що ставить перед освітньою галуззю сучасне українське суспільство. Відповідні стратегічні завдання із розвитку вищої освіти відображають суспільні потреби в поліпшенні якості надання освітніх послуг, забезпеченні рівного доступу до вищої освіти та зміні моделі управління освітніми закладами. Серед пріоритетів сьогодення – трансформація закладів вищої освіти в осередки незалежної думки, створення чесної конкуренції між закладами вищої освіти різних форм власності, а також налагодження взаємовигідних відносин між ринком праці та освітньою галуззю [1]. На окрему увагу заслуговує спрямування на інтеграцію вітчизняної академічної спільноти до міжнародного наукового простору. Все вищезазначене зумовлює актуальність дослідження та, у перспективі, впровадження успішного досвіду розвинутих країн, зокрема, таких лідерів сектору, як Велика Британія.

Візитівкою вищої школи Об'єднаного Королівства є надання освітніх послуг міжнародного класу, що базується на концепції економіки знань. Тож, серед пріоритетів галузі перше місце посідають створення національного висококонкурентного ринку освітніх послуг, автономія британських університетів, забезпечення академічних свобод, розвиток та впровадження освітніх інновацій, а також дотримання дослідницької доброчесності. Означені переваги сучасної системи вищої освіти Великої Британії роблять дослідження у

відповідному напрямі важливим та корисним внеском у контексті розбудови потенціалу вітчизняної системи вищої школи у XXI столітті.

Висловлена думка також підкріплюється позицією нашої держави, яка ще у 1993 р. підписала Угоду між Урядом України та Урядом Об'єднаного Королівства в галузі освіти, науки та культури [2]. З метою активізації відповідного напрямку міжнародної взаємодії на 2016–2019 рр. у межах реалізації Меморандуму про співробітництво Британською Радою (як офіційного представника Уряду Великої Британії) та Міністерством освіти і науки України заплановано виконання завдань із підвищення обізнаності населення України щодо освітньої системи Великої Британії, надання підтримки в контексті вдосконалення діяльності вітчизняних ВНЗ (зокрема щодо підвищення якості та впровадження міжнародних стандартів із вивчення та викладання англійської мови), сприяння визнанню британських кваліфікацій на території України (у тому числі заходи з посилення якісного складу вітчизняних закладів вищої освіти в частині складання міжнародних іспитів на знання англійської мови), залучення Британською Радою Міністерства освіти і науки України до міжнародного діалогу щодо розвитку сучасної освіти та інноваційних практик у зазначеній сфері [3].

Все вищеперелічене доповнює загальний настрій Закону України “Про вищу освіту” (який набув чинності у 2014 р.), на рівні якого закріплено державні ініціативи щодо впровадження нових підходів до структурування, управління та фінансування вітчизняної галузі вищої освіти (із використанням таких порівняно нових понять та визначень для вищої школи України, як “автономія закладу вищої освіти”, “ендаумент”, “результати навчання”, “особа з особливими освітніми потребами”, “компетентність” “засновник закладу вищої освіти”, “академічна свобода” тощо), а також нових стратегічних цілей та завдань галузі, що певною мірою співзвучні освітнім традиціям Великої Британії [4]. Таким чином, ми робимо висновок, що здійснення наукового пошуку в контексті дослідження сучасного стану та перспектив розвитку вищої школи Великої Британії є актуальним напрямом наукового пошуку для вітчизняної академічної спільноти.

Серед закордонних дослідників, які присвятили свої роботи вивченню історії вищої школи Великої Британії на сучасному етапі (друга половина XX – початок XXI століття), доцільно згадати Б. Солтера, Т. Теппера, П. Скотта, Р. Бердала, П. Гоздена, Х. Дента, Р. Лоува, Е. Хелсі, І. Хатчісона, Дж. Хагрівса, Е. Форбса, Дж. Карсвелла, У. Стюарта, Н. Аннана, М. Шеттока, Е. Семпсона, Р. Брауна, Х. Карассо, Р. Андерсона та інших.

Серед вітчизняних науковців, які останнім часом здійснюють науковий пошук у контексті вивчення сучасних світових тенденцій розвитку вищої освіти та вищої школи Великої Британії зокрема, на нашу думку, варто виділити роботи Г. Товканець, Н. Савченко, О. Бойко, Н. Батечко, А. Подолянської, А. Саргсян, Н. Бріт, Н. Шульги, Т. Клочкової, С. Швець, Т. Омельченко, С. Бірючинської, І. Попович, К. Маргламової, І. Козаченко, С. Кушніра, Т. Настич, В. Білецької, О. Полянничко, О. Комоцької та інших.

Незважаючи на наявність достатньої кількості ґрунтовних досліджень, присвячених різним аспектам розвитку сучасної вищої школи за кордоном, у тому числі Великої Британії, питання вивчення успішного світового досвіду в контексті перспектив розбудови потенціалу вітчизняних закладів вищої освіти потребує подальшого дослідження.

Мета статті – виокремити та обґрунтувати сучасні тенденції розвитку вищої школи Великої Британії в контексті розбудови потенціалу вітчизняних закладів вищої освіти.

У межах нашого дослідження вважаємо за доцільне, насамперед, зумовити певні пріоритети здійснення наукового пошуку, які, на наш погляд, сприяють досягненню визначеної мети. Зокрема, в контексті аналізу ідеї сучасного університету Р. Андерсон зауважує, що з точки зору історії доцільно розглядати особливості сучасної системи вищої освіти не як сталий набір характеристик, а як перелік протиріч, притаманних окремій системі на постійній основі, що допускає відмінні варіанти вирішення залежно від часу та місця [5]. На нашу думку, зазначений підхід є цілком виправданим у контексті визначення сучасних тенденцій розвитку вищої освіти Великої Британії, починаючи з другої половини XX століття. Тобто ці тенденції ми розглядаємо як проблеми, що завжди мали місце в педагогічній історії Великої Британії, але нині вони потребують інноваційних рішень відповідно до змін у сучасному контексті. Крім того, з усього спектра наявних проблем вважаємо доцільним сфокусувати увагу на тих, що є найбільш перспективними в контексті розбудови потенціалу вітчизняних закладів вищої освіти. Зокрема, відповідають державному стратегічному плану реформування та розвитку вітчизняної галузі вищої освіти, а також мають високий потенціал у контексті фінансової підтримки з боку міжнародних грантодавців.

Тож, на основі вищевикладеного в межах дослідження виокремлено сучасні тенденції розвитку британської вищої освіти.

Інтернаціоналізація університетів Великої Британії в розрізі англійської мови. Як стверджують провідні міжнародні експерти у галузі вищої освіти, початок XXI століття визначився “різким поворотом у бік інтернаціоналізації університетської освіти по всьому світу” [6, с. 18]. Серед ключових чинників, які зумовили відповідну тенденцію, британські фахівці виокремлюють інтернаціоналізацію промисловості та торгівлі, як наслідок – підвищення рівня мобільності працівників, викладачів та студентів, а також запровадження Болонської угоди та рейтингів діяльності закладів вищої освіти [7].

На користь інтернаціоналізації британських університетів як провідної тенденції розвитку системи вищої освіти Великої Британії у XXI столітті свідчить зміст викладеної в межах дослідження законодавчої документації, а також міцна державна підтримка відповідного напрямку роботи британських університетів

та національних агенцій. В Україні офіційним представником Великої Британії в галузі освіти є Британська Рада, провідним напрямом діяльності якої визначено саме інтернаціоналізацію вищої школи [8]. В цьому контексті директор агенції в Україні С. Вільямз підкреслює ключовий аспект, що уможливило розвиток зазначеного напрямку – володіння англійською мовою, “що визнано базовим життєвим умінням ХХІ століття <...> та вже не є окремою спеціалізацією” [6, с. 13].

У цьому контексті провідні британські експерти Р. Болайто та Р. Вест виокремлюють такі ключові складники інтернаціоналізації закладів вищої освіти в розрізі англійської мови: викладання фахових дисциплін англійською мовою, викладання англійської мови професійного спрямування як фахового предмета, а також стандарти викладання англійської мови та англійською мовою [6, с. 1–2]. До цього варто додати безперечне лідерство освітньої галузі Великої Британії в контексті забезпечення якості контролю відповідного напрямку. Зокрема, за допомогою Міжнародної системи з оцінювання рівня володіння англійською мовою (IELTS), яку визнано “найпопулярнішим іспитом з англійської мови у світі”, на складання якого щорічно подають заявки приблизно 3 000 000 аплікантів.

Актуальність зазначеної тенденції для вітчизняної галузі вищої освіти відображено на законодавчому рівні. Зокрема, Закон України “Про вищу освіту” визначає одним із ключових принципів державної політики в галузі вищої освіти “міжнародну інтеграцію та інтеграцію системи вищої освіти України в Європейській простір вищої освіти” [4]. Своєю чергою, одним з основних завдань закладів вищої освіти визначено “налагодження міжнародних зв’язків та провадження міжнародної діяльності в галузі освіти”. Цей процес також супроводжується активізацією взаємодії Міністерства освіти і науки України та Урядом Об’єднаного Королівства в контексті ефективної реалізації Угоди про співробітництво в галузі освіти, науки та культури, підписаної у 1993 р. [2]. Зокрема, в межах виконання положень Меморандуму про співробітництво з Британською Радою в Україні (як головного представника Уряду Великої Британії) на 2016–2019 рр. сторонами узгоджено надання підтримки в контексті вдосконалення діяльності вітчизняних ВНЗ (зокрема через фінансування таких масштабних міжнародних проєктів, як “Англійська мова для університетів” [9]), сприяння розвитку прямих партнерських зв’язків між вищими навчальними закладами країн (зокрема через програми обміну, академічної мобільності, подвійних дипломів), сприяння визнанню британських кваліфікацій на території України, співпраця у сфері викладання та вивчення англійської мови у вітчизняних навчальних закладах, напрацювання спільного досвіду зі створення нових навчальних програм з англійської мови та фахової підготовки викладачів, у тому ж контексті розширення роботи у секторі переддипломної та післядипломної педагогічної освіти, використання та поширення у вітчизняних освітніх закладах новітніх технологій та навчальних ресурсів із метою вдосконалення вивчення та викладання англійської мови, а також співпраця в контексті посилення якісного науково-педагогічного та професорського складу вітчизняних університетів та наукових установ (у частині отримання міжнародного сертифіката з англійської мови) [3].

Таким чином, у межах дослідження інтернаціоналізації університетів Великої Британії в розрізі англійської мови, що сприятиме перспективам розбудови потенціалу вітчизняних закладів вищої освіти, ми виокремлюємо такі ключові складники: *професійна підготовка майбутніх фахівців англійською мовою у вищій школі, стандарти викладання та оцінювання володіння англійською мовою у ВНЗ, а також міжнародні системи контролю якості мовної освіти.*

Інноваційність вищої освіти Сполученого Королівства. Закон Великої Британії “Про вищу освіту та дослідницьку діяльність”, прийнятий у 2017 р. (як відповідь на численні попередні законодавчі ініціативи, перелічені вище у представленому дослідженні), виокремлює стратегічно важливу роль підтримки та розвитку інновацій на національному рівні, зокрема, шляхом створення нового регулятора відповідного сектора під назвою “Дослідження та інновації Великої Британії” (UKRI) зі значним державним фінансуванням (2,4 % від валового внутрішнього продукту до 2027 р., у подальшому – 3 %) [10]. Конкретизуючи позицію держави, міністр із питань університетської освіти, науки, досліджень та інновацій С. Гимах разом із державним секретарем Великої Британії з питань бізнесу, енергетики та індустріальної стратегії Г. Кларком характеризують відповідні державні рішення як “унікальний момент для галузі інновацій та досліджень Великої Британії” [10, с. 5]. Як пояснюють експерти, здатність країни розвиватися у світі, що постійно змінюється, гідно відповідати на виклики, з якими стикається британське суспільство, а також будувати ефективну економіку нині більше за все залежить від ідей. Тож, для того щоб досягти успіху, треба розширювати кордони знання та шукати нові шляхи його практичного застосування.

Реалізація стратегічного плану UKRI базується на тісній співпраці організації зі спільнотами, що пов’язані з дослідницькою та інноваційною діяльністю (зокрема закладами вищої освіти) з метою розширення кордонів людського знання, сприяння економічному розвитку та здійснення впливу на суспільному та культурному рівнях у контексті підтримки британського суспільства, а також інших [держав] на шляху досягнення ними кращого рівня матеріальної забезпеченості, здоров’я, стійкості та стабільності [10, с. 6].

Зазначений напрям розвитку є також надзвичайно актуальним для вітчизняної галузі вищої освіти. Так, чинна редакція Закону України “Про вищу освіту” визначає головним завданням вітчизняної вищої школи “поєднання освіти з наукою та виробництвом із метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях” [4]. А серед ключових принципів

визначено забезпечення державної підтримки та розвиток інноваційної діяльності закладів вищої освіти. Своєю чергою, на заклад вищої освіти покладені завдання щодо “забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності, створення необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їхніх здібностей і талантів, а також збереження та примноження моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства” [4].

Перспективним напрямом реалізації поставлених завдань Закон визначає міжнародне співробітництво у сфері освіти та науки. В цьому контексті виконання вищезазначеного Меморандуму про співробітництво з Британською Радою в Україні передбачає проведення спільних наукових досліджень (у межах міжнародних освітніх та наукових програм Європейського Союзу та інших програм учасників у сфері освіти) та залучення Британської Радою Міністерства освіти і науки України до міжнародного діалогу щодо розвитку сучасної освіти та інноваційних практик у зазначеній сфері [3]. Нині Британська Рада є грантодавцем для таких міжнародних проєктів, як “Креативне підприємництво в Україні”, “Мережа європейських креативних центрів”, “Творча іскра”.

Розглядаючи зазначену проблему як актуальну сучасну тенденцію розвитку вищої освіти Великої Британії, варто зазначити, що девіз UKRI “Знання, таланти та ідеї – на користь кожному” передбачає розбудову таких чотирьох базових напрямів: розвиток талантів, створення розгалуженої системи можливостей, забезпечення принципу відкритості та дотримання високої дослідницької культури [10, с. 6]. Тож, у контексті визначення перспективи дослідження проблеми інноваційності вищої освіти Сполученого Королівства ключовими аспектами виокремлено *досвід студента як ключовий здобуток випускника вищої школи Великої Британії (підхід, що дає змогу розглядати вищу школу як інноваційне середовище та фундаментальну основу формування унікальної особистості студента), питання відкритості вищої освіти Сполученого Королівства, а також забезпечення цілісності вищої освіти та дотримання академічної доброчесності.*

Інститут лідерства вищої освіти Великої Британії. Виклики, що постали перед галуззю вищої освіти Великої Британії на сучасному етапі розвитку національної системи, зумовили потребу в активізації людського ресурсу, а також у вивченні та впровадженні нових підходів до організації та самоорганізації галузі на стратегічному, інституційному, командному та особистісному рівнях. Нині, у відповідь на високий попит провідні британські заклади вищої освіти пропонують відповідні освітні послуги (як окремі курси або як частину основної комплексної програми з професійної підготовки). Як приклад доцільно згадати пропозиції університету м. Бірмінгем (Організаційне лідерство та шлях змін), Лондонської школи бізнесу та фінансів (Програма з розвитку лідерства), Центрального коледжу м. Бедфордшир (Лідерство та менеджмент), Коледжу центрального Лондона, Школи бізнесу та фінансів м. Грінвіч (Стратегічний менеджмент та лідерство), Навчального центру передових технологій Східного Лондона (курс із лідерства), Відкритого університету (Клінічне лідерство) та багатьох інших. Також значний вплив у зазначеному контексті має Фундація лідерства вищої освіти Великої Британії (заснована у 2004 р.) [11], діяльність якої зосереджено суто на сфері вищої освіти в контексті розвитку освітнього лідерства, менеджменту та управління під гаслами “Надихаюче лідерство” та “Із галузі і для галузі”.

Для вітчизняної галузі вищої освіти особливої актуальності проблема освітнього лідерства набула зі вступом в дію Закону України “Про вищу освіту” у 2014 р., адже головною умовою реалізації викладених положень стала автономія закладів вищої освіти, що передбачає “самостійність, незалежність і відповідальність закладу вищої освіти у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених Законом” [4]. Відповідний підхід “зумовлює необхідність таких [підходів до] самоорганізації та саморегулювання, які є відкритими до критики, служать громадському інтересові, встановленню істини стосовно викликів, що постають перед державою і суспільством, здійснюються прозоро та публічно” [4]. Своєю чергою, на заклад вищої освіти покладається завдання щодо “формування особистості, <...> утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, <...> вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах”, а в обов’язки науково-педагогічних працівників входить “розвиток в осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, самостійності, ініціативи, творчих здібностей” [4]. Викладене бачення повною мірою співвідноситься із сутністю феномена освітнього лідерства у сучасному контексті та обґрунтовує доцільність здійснення наукового пошуку у зазначеному напрямі.

На основі вищевикладеного виокремлюється перспективність вивчення успішного міжнародного досвіду. Це також засвідчують положення Меморандуму про співпрацю Британської Ради та МОН України на 2016–2019 рр., які узгоджують міжнародну співпрацю у сферах покращення професійного управління українськими університетами, розвитку лідерських навичок студентів, адміністративного та науково-викладацького складу вітчизняних закладів вищої освіти [3] (зокрема через фінансування масштабного міжнародного проєкту “Розвиток лідерського потенціалу університетів України” [12]).

Тож, спираючись на експертний досвід провідної британської організації – Фундації лідерства вищої освіти Великої Британії та її вітчизняних партнерів – Міністерства Освіти і науки України та Інституту вищої освіти НАПН України, а також потреби вітчизняних закладів вищої освіти в контексті розбудови їх

потенціалу, в межах перспективи дослідження інституту лідерства вищої освіти Великої Британії ми виокремлюємо такі ключові складники, як *теорія та практика лідерства на особистісному, командному рівні, а також лідерство у вищій школі у часи змін*.

Соціально-комунікативна компетенція випускників вищої школи Великої Британії. Як засвідчує зміст вище викладених державних ініціатив Великої Британії (зокрема, звіти Державного департаменту Бізнесу та інновацій останніх років), велика увага приділена підвищенню ефективності працевлаштування випускників вищих навчальних закладів Великої Британії. Новий підхід до розуміння завдання освітньої галузі у цьому контексті базується на концепції економіки знань, де успіх випускника вищої школи залежить не тільки від фахової компетентності, а великою мірою – від уміння її ефективно застосувати. Тобто йдеться про так звані “м’які” навички. Окреслюючи коло відповідних компетенцій, британські дослідниці Д. Ендрюс та Х. Гіксон (Астонський Університет) підкреслюють надзвичайну комплексність феномена та на основі синтезу актуальних наукових досліджень виокремлюють такі ключові позиції: професіоналізм, надійність, здатність впоратися з невпевненістю, працювати під тиском, планувати та мислити стратегічно, здатність ефективно спілкуватися та взаємодіяти з іншими (на рівні команди та нетворкінгу), добрі навички вербальної та письмово комунікації, володіння інформаційно-комунікативними технологіями, креативність та впевненість в собі, навички тайм-менеджменту та самоорганізації, зрештою, бажання навчатися та брати відповідальність на себе [13].

Актуальність вищезазначеної проблеми для вітчизняної галузі вищої освіти також відображена на законодавчому рівні. Зокрема, в Законі України “Про вищу освіту” йдеться про розуміння вищої освіти не тільки як про “сукупність професійних знань, умінь і навичок”, але і як про “сукупність інших компетентностей”, які, своєю чергою, “визначають здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність” [4]. Спираючись на вище викладений підхід британських експертів до визначення відповідних складників, необхідних для успішної самореалізації майбутнього фахівця на сучасному міжнародному ринку праці, вважаємо за доцільне також навести висновки вітчизняних дослідників у зазначеному контексті. Так, М. Айзербарт, підбиваючи підсумок напрацюванням попередників, констатує, що замовлення сучасного українського суспільства орієнтоване на випускника закладу вищої освіти, який здатен ефективно застосувати отримані знання та навички. З цієї точки зору дослідниця виокремлює важливу роль соціально-комунікативної компетенції, яка трактується як здатність людини реалізовувати власні потреби і цілі шляхом створення партнерських стосунків з іншими особами згідно з їхніми очікуваннями, потребами і цілями в межах суспільно прийнятої поведінки та завдяки ефективній комунікації [14, с. 3]. Важливу роль соціально-комунікативної компетенції зазначають такі вітчизняні науковці, як Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Локшина, О. Овчарук, О. Варламова, О. Верещагін, В. Кричевський, Л. Паращенко, О. Пометун та інші.

Не заперечуючи важливість інших складників, що входять до вище наведеного переліку навичок “широкого застосування” (transferable skills), ми підтримуємо доцільність фокусування уваги наукового пошуку на феномені соціально-комунікативної компетенції як ключової складової частини, що сприяє ефективній реалізації обов’язків, потреб та цілей студентів вітчизняних закладів вищої освіти. Відповідні висновки спираються на такі міркування: по-перше, спілкування є *основним видом діяльності*, в процесі якої майбутній фахівець опановує знання, уміння та навички (у подальшому виконує професійні обов’язки); по-друге, навички ефективної міжособистісної взаємодії є *конкурентною перевагою* як під час здобуття вищої освіти, так і під час працевлаштування та розбудови кар’єри. Адже, за умови наявності однакового рівня фахової підготовки перевага зазвичай надається кандидатові, який більш налаштований на продуктивну співпрацю (в команді або із зовнішніми стейкхолдерами), готовий до виконання різноманітних соціально-комунікативних ролей, здатний керувати взаємодією з іншими людьми, вміє застосовувати продуктивні стратегії розв’язання конфліктів (зокрема, під тиском); здатен взяти на себе відповідальність за прийняті рішення, вміє позитивно налаштовуватися на комунікації з людьми, які мають різний життєвий досвід тощо; зрештою, *досвід автора* представленого дослідження як учасника команди, координатора та відповідального за реалізацію двох масштабних міжнародних проектів Британської Ради на рівні університету засвідчує виключно важливу роль, яку британські експерти у галузі вищої освіти надають формуванню соціально-комунікативної компетенції в учасників освітнього процесу вищої школи в контексті підвищення їх професійної кваліфікації. В цьому контексті зміст Програми з розвитку лідерського потенціалу університетів України передбачає опанування таких модулів, як формування дієвих команд, розподілення ролей у команді, профіль і динаміка команди, моделювання підходів до співпраці та участі, стилі комунікації, креативність і творче мислення у роботі команди, шляхи переконання і впливу, техніки скеровування динаміки команди та стрес-менеджмент [12].

Тож, у межах визначення перспективи дослідження соціально-комунікативної компетенції випускників вищої школи Великої Британії в контексті розбудови потенціалу вітчизняної галузі вищої освіти нами виокремлено такі ключові аспекти: *ефективне спілкування та етика міжособистісної взаємодії, соціальна перцепція, інтеракція та вплив, а тако технології вирішення конфліктних ситуацій*.

Підбиваючи підсумки представленого дослідження, вважаємо за доцільне зазначити, що про об’єктивну актуальність визначених автором сучасних тенденцій розвитку вищої освіти Великої Бри-

танії в контексті розбудови потенціалу закладів вищої освіти України також свідчить досвід беззаперечного авторитету на міжнародній арені – Британської Ради, яка розглядає проблему зміцнення потенціалу університетів на основі таких чотирьох складників: забезпечення ефективної роботи закладу на міжнародному рівні, орієнтація на потреби майбутнього (ми трактуємо це як інноваційність), впровадження інституту лідерства у вищій школі та опанування навичок із налагодження ефективної комунікації та взаємодії в команді [15].

Висновки. Таким чином, у результаті дослідження сучасних тенденцій розвитку вищої освіти Великої Британії визначена доцільність здійснення відповідного наукового пошуку з урахуванням перспективи розбудови потенціалу вітчизняних закладів вищої освіти, державного стратегічного плану реформування та розвитку вітчизняної галузі вищої освіти, а також потенціалу фінансової підтримки з боку міжнародних грантодавців. Виокремлені тенденції пропонується розглядати як проблеми, що завжди мали місце в педагогічній історії Великої Британії, але нині вони потребують інноваційних рішень відповідно до змін у сучасному контексті.

На основі здійсненого аналізу фактологічної, законодавчої та академічної бази виокремлено та обґрунтовано такі сучасні тенденції розвитку вищої освіти Великої Британії, як інтернаціоналізація британських університетів (у розрізі англійської мови), інноваційність вищої освіти Сполученого Королівства, інститут лідерства вищої освіти Великої Британії, а також соціально-комунікативна компетенція випускників британської вищої школи.

Важливими аспектами, що відображають особливості національного характеру виокремлених проблем та розкривають їх сутність, визначено: питання професійної підготовки майбутніх фахівців (англійською мовою), стандарти викладання та оцінювання, міжнародні системи контролю якості мовної освіти, студентський досвід, відкритість вищої освіти, цілісність системи та дотримання академічної доброчесності, теорія та практика освітнього лідерства, а також готовність випускників закладів вищої освіти до здійснення ефективного спілкування; дотримання етики міжособистісної взаємодії, ефективної реалізації соціальної перцепції, інтеракції та впливу, володіння технологіями вирішення конфліктних ситуацій.

Використана література:

1. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року (проект). URL: http://osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE_Reforms_Strategy_11_11_2014.pdf (дата звернення: 10.03.2019).
2. Угода між Урядом України і Урядом Сполученого Королівства Великобританії та Північної Ірландії про співробітництво в галузях освіти, науки і культури від 10.02.1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_003 (дата звернення: 10.03.2019).
3. The British Council and the Ministry of Science and Education of Ukraine. Memorandum of Understanding: Cooperation for 2016–2019 dated 08/12/2015. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/mizhnarodna/mou-bc-moes-ukraine-dec2015.pdf> (дата звернення: 10.03.2019).
4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Редакція від 01.01.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 10.03.2019).
5. Anderson R. The Idea of the University Today. URL: <http://health-equity.lib.umd.edu/4042/1/policy-paper-98.html> (дата звернення: 10.03.2019).
6. Bolitho R., West R. The Internationalization of Ukrainian Universities: the English Language Dimension. Kyiv : Stal, 2017. 134 p.
7. Graddol D. English Next. Plymouth : Latimer Trend & Company Ltd., 2006. 132 p.
8. Internationalising Higher Education: British Council in Ukraine. URL: <http://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/education/ihe> (дата звернення: 10.03.2019).
9. English for Universities Project: British Council in Ukraine official website. URL: <http://www.britishcouncil.org.ua/en/teach/projects/english-universities> (дата звернення: 10.03.2019).
10. UK Research and Innovation: Strategic Prospectus: Building the UKRI Strategy, 2018. URL: <https://www.ukri.org/about-us/strategic-prospectus/> (дата звернення: 10.03.2019).
11. Модестова Т. В. Лідерство у сфері вищої освіти Великої Британії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки*. 2018. № 63. С. 125–131.
12. Ukraine Higher Education Leadership Development Programme : British Council in Ukraine official website. URL: <http://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/education/leadership-development> (дата звернення: 10.03.2019).
13. Andrews J., Higson H. Graduate Employability: “Soft Skills” Versus “Hard” Business Knowledge: A European Study. *Higher Education in Europe*. № 33(4). 2008. Pp. 411–422.
14. Айзенбарт М. Сутність поняття “соціально-комунікативна компетенція” в сучасній науковій парадигмі. *Молодий вчений*. 2017. № 4.3 (44.3). С. 1–4.
15. University Capacity Building: British Council in Ukraine. URL: <http://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/education/university-capacity-building> (дата звернення: 10.03.2019).

References:

1. Stratehii reformuvannia vyshchoi osvity v Ukraini do 2020 roku (proekt). URL: http://osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE_Reforms_Strategy_11_11_2014.pdf (ukr.)
2. Uhoda mizh Uriadom Ukrainy i Uriadom Spoluchenooho Korolivstva Velykobrytanii ta Pivnichnoi Irlandii pro spivrobotnytstvo v haluziakh osvity, nauky i kultury vid 10.02.1993. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_003 (ukr.)
3. The British Council and the Ministry of Science and Education of Ukraine. Memorandum of Understanding: Cooperation for 2016–2019 dated 08/12/2015. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/mizhnarodna/mou-bc-moes-ukraine-dec2015.pdf> (eng.)

4. Zakon Ukrainy "Pro vyshchu osvitu" vid 01.07.2014 № 1556-VII. Redaktsiia vid 01.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (ukr.)
5. Anderson R. The Idea of the University Today. URL: <http://health-equity.lib.umd.edu/4042/1/policy-paper-98.html> (eng.)
6. Bolitho R., West R. The Internationalization of Ukrainian Universities: the English Language Dimension. Kyiv : Stal, 2017. 134 p. (eng.)
7. Graddol D. English Next. Plymouth : Latimer Trend & Company Ltd., 2006. 132 p. (eng.)
8. Internationalising Higher Education: British Council in Ukraine. URL: <http://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/education/ihe> (eng.)
9. English for Universities Project: British Council in Ukraine official website. URL: <http://www.britishcouncil.org.ua/en/teach/projects/english-universities> (eng.)
10. UK Research and Innovation: Strategic Prospectus: Building the UKRI Strategy, 2018. URL: <https://www.ukri.org/about-us/strategic-prospectus/> (eng.)
11. Modestova T. V. Liderstvo u sferi vyshchoi osvity Velykoi Brytanii. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. M. P. Drahomanova. Serii 5: pedahohichni nauky*. 2018. № 63. Pp. 125–131 (ukr.)
12. Ukraine Higher Education Leadership Development Programme : British Council in Ukraine official website. URL: <http://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/education/leadership-development> (eng.)
13. Andrews J., Higson H. Graduate Employability: "Soft Skills" Versus "Hard" Business Knowledge: A European Study. *Higher Education in Europe*. 2008. № 33 (4). Pp. 411–422 (eng.)
14. Aizenbart M. Sutnist poniattia "sotsialno-komunikatyvna kompetentsiia" v suchasni naukovi paradyhmi. *Molodyi vchenyi*. 2017. № 4.3 (44.3). Pp. 1–4 (ukr.)
15. University Capacity Building: British Council in Ukraine. URL: <http://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/education/university-capacity-building> (eng.)

Modestova T. V. Современные тенденции развития высшего образования Великобритании в контексте расширения потенциала университетов Украины

В статье представлены результаты исследования современных тенденций развития высшего образования Великобритании. Определена актуальность реализации соответствующего научного поиска с учетом перспектив расширения потенциала отечественных заведений высшего образования, государственного стратегического плана реформирования и развития сферы высшего образования, а также потенциала финансовой поддержки со стороны международных грантодателей. На основе выполненного анализа проектной, законодательной и академической базы выделены и обоснованы такие современные тенденции развития высшего образования Великобритании, как интернационализация британских университетов (в аспекте английского языка), инновационность высшего образования Объединенного Королевства, институт лидерства высшего образования Великобритании, а также социально-коммуникативная компетенция выпускников британской высшей школы.

Ключевые слова: высшее образование, Великобритания, современные тенденции развития, интернационализация, инновационность, лидерство, социально-коммуникативная компетенция.

Modestova T. V. Current trends of the UK higher education development: Ukrainian universities capacity building dimension

The results of the studying current trends of the UK higher education development are represented in the article. The relevance of the research completion based on perspectives for Ukrainian universities capacity building, state strategic planning on reformation and development of the Ukrainian higher school, as well as existing capacity for project funding on the part of international grantmakers has been justified. The following trends of the UK higher education development have been identified on the basis of the project, legislative and academic frameworks: internationalization of British universities in English language dimension, innovations in higher school of the United Kingdom, the UK higher education leadership as well as social and communicative competencies of the UK universities graduates.

Key words: higher education, Great Britain, current development trends, internationalization, innovations, leadership, social and communicative competencies.